

Rim Vahyni O‘rnatadi — Beshinchi Raqam

*Adventizmda Takrorlanuvchi Payg‘ambarlik Mojarolarini Ochib Berish:
Sening Xalqingning Qaroqchilarini Anglash*

Jeff Pippenger

2024-08-09

Oxirgi maqolada biz Milleriylar davridan to hozirgi kungacha Adventizm tarixida yuz bergan bahs-munozaralarning oltita bashoratli yo‘nalishini aniqladik. Men Doniyor kitobining o‘n birinchi bobidagi o‘n to‘rtinchi oyatda tilga olingan “sening xalqingning talonchilari” haqidagi birinchi va oxirgi bahs bashoratan aynan bir xil, deb ta’kidlayman. Milleriylar “talonchilar”ni Rim deb tushunganlar, protestantlar esa “talonchilar” Suriyalik Antiox Epifan ismli bir podshoh, deb ta’lim berganlar.

Va o‘sha zamonlarda janub podshohiga qarshi ko‘plar bosh ko‘taradilar; xalqing orasidagi zo‘ravonlar ham vahiyini qaror toptirish uchun o‘zlarini yuksaltiradilar; ammo ular yiqiladilar. Doniyor 11:14.

O‘ninchi oyatdan boshlab, o‘n beshinchi oyatgacha Misr va Suriya shohliklari o‘rtasidagi urush tasvirlanadi. Ushbu parchada Misr janub shohi, Suriya shohi esa shimol shohi sifatida ifodalangan. O‘ninchi oyat tarixchilar miloddan avvalgi 219-yilda To‘rtinchi Suriya urushining boshlanishi deb ataydigan voqeani ko‘rsatadi, o‘n birinchi va o‘n ikkinchi oyatlar esa miloddan avvalgi 217-yildagi Rafiya jangini va uning oqibatlarini ifodalaydi. So‘ngra o‘n uchinchi oyatdan o‘n beshinchi oyatgacha miloddan avvalgi 200-yildagi Panium jangi ko‘rsatiladi. O‘ninchi oyatdan o‘n beshinchi oyatgacha bo‘lgan oyatlarda Suriya shohi Salavkiylar imperiyasining hukmdori Antioxus Magnusdir.

O‘ninchi oyat Antiox Buyuk bir necha yil avval Salavkiylar shohligidan tortib olingan hududni qaytarib olish uchun urush boshlagan davr tarixini ifodalaydi. Ushbu oyatda u miloddan avvalgi 219-yilda yo‘qotilgan hududni qaytarib oladi, biroq tajovuzlarini vaqtincha to‘xtatib, o‘z harbiy qudratini qayta jamlashga intiladi. U yo‘qotilgan hudud ustidan nazoratni tiklagan va janubiy shohlik bo‘lgan, Ptolemeylar sulolasi hukmronlik qilgan Misr chegarasigacha yetib borgan edi. Miloddan avvalgi 219-yildan 217-yilgacha bo‘lgan davrda ham janub shohi, ham shimol shohi yaqinlashib kelayotgan Rofiya jangi uchun rejalar tuzdilar.

Rafiya jangi miloddan avvalgi 217-yilda bo‘lib o‘tdi va janubiy shohlik bo‘lgan Misr, Ptolemey hukmronligi ostida, bashoratli parchadagi shimol shohi bo‘lgan Suriya podshohi Buyuk Antiox ustidan g‘alaba qozondi. So‘ngra o‘n uchinchi oyatdan o‘n beshinchi oyatgacha, oradan o‘n yetti yil o‘tib, miloddan avvalgi 200-yilda, o‘sha paytda Makedoniyalik Filip bilan ittifoq tuzgan Buyuk Antiox Misrga qarshi Panium jangida qatnashdi. O‘sha vaqtda janubiy shohlik bo‘lgan Misrning shohi besh yoki olti yoshli bola edi, va Buyuk Antiox hamda Filip Misrning bola shohidan foydalanish vasvasasiga qarshi tura olmadilar; Buyuk Antiox Panium jangida g‘alaba qozondi. Panium jangini ifodalovchi ushbu uch oyat o‘z ichiga o‘n to‘rtinchi oyatni oladi; aynan shu yerda

bashoratli rivoyatga yangi bir qudrat kiritiladi.

Sening xalqingning qaroqchilari Misrning janub podshohidan, yoki Salavkiylarning shimol podshohidan, yoxud Makedoniyalik hukmdor Filipdan boshqa bir qudratdir. Milleriylar Rimni “sening xalqingning qaroqchilari” deb tan olganlar. “Qaroqchilar” deb tarjima qilingan ibroniycha o‘zak so‘zlardan biri “buzuvchi” degan ma‘noni anglatadi. Majusiy Rim bashoratda parchalab yuboradigan qudrat sifatida tasvirlangan.

Shundan keyin men tungi vahiyalarda ko‘rdim, va mana, to‘rtinchi bir hayvon — dahshatli, qo‘rqinchli va nihoyatda qudratli edi; uning katta temir tishlari bor edi: u yutib yuborar, parcha-parcha qilar va qolganini oyoqlari bilan ezib tashlar edi; u o‘zidan oldingi barcha hayvonlardan boshqacha edi; va uning o‘nta shoxi bor edi. Doniyor 7:7.

Uriya Smit talonchilar haqida izoh berganda, talonchilar buzuvchilarni ifodalashini ta’kidlagan bir tarixchidan iqtibos keltiradi.

“Endi yangi bir qudrat maydonga chiqadi,—‘sening xalqingning talonchilari’; yepiskop Nyutonning aytishicha, so‘zma-so‘z, ‘sening xalqingning buzib kiruvchilari.’ Tibr bo‘ylarining uzoqlarida bir saltanat ulug‘vor niyatlar va qorong‘i rejalaridan oziqlanib kelayotgan edi. Avvaliga kichik va zaif bo‘lgan bu saltanat, kuch va quvvatda hayratlanarli tezlik bilan o‘sib, o‘z qudratini sinab ko‘rish va jangovar qo‘lining quvvatini tekshirish uchun ehtiyotkorlik bilan bu yerda va u yerda qo‘l cho‘za boshladi; so‘ngra esa, o‘z qudratini anglab yetgach, yer yuzidagi xalqlar orasida dadillik bilan bosh ko‘tardi va yengib bo‘lmas qo‘l bilan ularning ishlarining boshqaruvini qo‘lga oldi. Shundan buyon Rim nomi tarix sahifasida namoyon bo‘ladi; u uzoq asrlar davomida dunyo ishlarini boshqarishga va zamonning oxirigacha xalqlar orasida qudratli ta’sir ko‘rsatishga tayin etilgandir.”

“Rim gapirdi; va tez orada Suriya hamda Makedoniya o‘z orzularining manzarasi o‘zgarib borayotganini ko‘rdilar. Rimliklar Misrning yosh podshohi tarafini olib aralashdilar va uni Antiox hamda Filip rejalashtirgan halokatdan himoya qilishga qat’iy ahd qildilar. Bu miloddan avvalgi 200-yil edi va Rimliklarning Suriya hamda Misr ishlariga qilgan ilk muhim aralashuvlaridan biri bo‘ldi.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 257.

Oyatlarda bayon qilingan bashorat taxminan miloddan avvalgi 219-yildan miloddan avvalgi 200-yilgacha bo‘lgan yigirma yil ichida amalga oshdi, ammo payg‘ambarlar o‘zlari yashagan kunlardan ko‘ra ko‘proq oxirgi kunlar haqida so‘zlaydilar.

“Qadimgi payg‘ambarlarning har biri o‘z zamonasi uchun emas, bizning zamonamiz uchun ko‘proq so‘zlagan, shuning uchun ularning bashoratlari biz uchun kuchdadir. ‘Endi bularning hammasi ularga ibrat bo‘lsin deb yuz berdi; va zamonlarning oxiri yetib kelgan bizlarni ogohlantirish uchun yozib qo‘yildi.’ 1 Korinfliklarga 10:11. ‘Ular o‘zlariga emas, balki bizga xizmat qilganliklari ularga ayon qilingan edi; bu narsalar endi sizlarga osmondan yuborilgan Muqaddas Ruh orqali sizlarga xushxabarni va’z qilganlar tomonidan ma’lum qilindi; farishtalar ham bu narsalarga nazar solishni orzu qiladilar.’ 1 Butrus 1:12....”

“Muqaddas Kitob o‘z xazinalarini mana shu oxirgi avlod uchun jamlab, bir-biriga bog‘lab qo‘ygan. Eski Ahd tarixidagi barcha buyuk voqealar va tantanavor hodisalar bu oxirgi

kunlarda jamoatda takrorlangan va takrorlanmoqda.” Selected Messages, 3-kitob, 338, 339.

Garchi Doniyor biz ko‘rib chiqayotgan yigirma yillik vaqt oralig‘ida yashamagan bo‘lsa-da, Uayt xonimning yozuvlari orqali berilgan ilhom bizga shuni ma’lum qiladiki, Doniyor 11-bobda qayd etilgan tarixning katta qismi Doniyor 11-bobning yakuniy amalga oshishida yana takrorlanadi.

“Bizning yo‘qotishga vaqtimiz yo‘q. Oldimizda g‘oyat notinch zamonlar turibdi. Dunyo urush ruhi bilan junbushga kelgan. Tez orada bashoratlarda tilga olingan musibat manzaralari yuz beradi. Doniyor kitobining o‘n birinchi bobidagi bashorat deyarli to‘liq amalga oshib bo‘ldi. Bu bashoratning ro‘yobga chiqishida sodir bo‘lgan tarixning ko‘p qismi yana takrorlanadi.” Manuscript Releases, 13-son, 394.

Doniyor o‘n birinchi bobining o‘ndan o‘n beshinchi oyatlarigacha bo‘lgan qismi yaqin orada keladigan yakshanba qonuniga olib boruvchi oxirgi kunlar tarixini ifodalaydi, chunki o‘n oltinchi oyat Rimning “go‘zal yurt”ni birinchi marta qachon zabt etganini ko‘rsatadi.

Lekin unga qarshi keladigan kishi o‘z irodasiga ko‘ra ish tutadi, va uning oldida hech kim tura olmaydi; u ulug‘vor yurtida turadi, va u uning qo‘li bilan halok qilinadi. Daniel 11:16.

Doniyor o‘z yozuvlarida “ulug‘vor mamlakat” iborasini ikki marta qo‘llaydi. Birinchisi o‘n oltinchi oyatda bo‘lib, unda butparast so‘zma-so‘z Rim Yahudoning so‘zma-so‘z ulug‘vor mamlakatini zabt etdi.

“Misr shimol podshohi Antioxusga qarshi tura olmagan bo‘lsa-da, Antioxus ham endi unga qarshi chiqqan rimliklarga qarshi tura olmadi. Hech bir saltanat endi bu yuksalib borayotgan qudratga uzoq vaqt qarshilik ko‘rsata olmadi. Miloddan avvalgi 65-yilda Pompey Antioxus Asiaticusni mulklaridan mahrum qilib, Suriyani Rim viloyatiga aylantirganida, Suriya zabt etildi va Rim imperiyasiga qo‘shib olindi.”

“Xuddi o‘sha qudrat Muqaddas Yurtda ham turib, uni yutib yuborishi kerak edi. Rim miloddan avvalgi 162-yilda ittifoq orqali Xudoning xalqi bo‘lgan yahudiylar bilan bog‘landi; ayni shu sanadan boshlab u bashorat taqvimida muhim o‘rin egallaydi. Biroq u Yahudiya ustidan hokimiyatni amaldagi istilo orqali miloddan avvalgi 63-yilgacha qo‘lga kiritmadi; va bu keyingi tarzda sodir bo‘ldi.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 259.

Doniyor “ulug‘vor yurt” iborasini qo‘llagan boshqa oyat qirq birinchi oyatdir.

U ulug‘vor mamlakatga ham kiradi, va ko‘p mamlakatlar qulatiladi; ammo uning qo‘lidan bular qutulib qoladi: ya‘ni Edom, Mo‘ab va Ammon farzandlarining boshliqlari. Daniel 11:41.

Albatta, qirq birinchi oyat qirqinchi oyatdan keyin keladi, va qirqinchi oyat “va oxirzamon paytida” degan so‘zlar bilan boshlanadi. “Buyuk Kurash”da Vayt opa 1798-yilni “oxirzamon payti” deb belgilaydi; demak, qirq birinchi oyat 1798-yildagi oxirzamon paytidan keyin keladigan tarixni ko‘rsatmoqda.

“Lekin oxirzamon paytida, — deydi payg‘ambar, — «ko‘plar u yoqdan bu yoqqa yugurib yuradilar, va bilim ortadi». Doniyor 12:4.... 1798-yildan buyon Doniyor kitobi muhrdan ochildi, bashoratlarga oid bilim ortdi, va ko‘plar yaqinlashib kelayotgan hukmning tantanavor

xabarini e'lon qildilar.” Buyuk kurash, 356.

Qirq birinchi oyatdagi ulug‘vor yurt qadimgi Yahudoning tom ma’nodagi qadimiy o‘lkasi emas, balki ma’naviy zamonaviy Yahudodir. Amerika Qo‘shma Shtatlari ma’naviy zamonaviy Yahudodir, va qirq birinchi oyat Amerika Qo‘shma Shtatlarida tez orada joriy etiladigan yakshanba qonunini ko‘rsatmoqda.

Lekin avval ruhiy bo‘lgan emas, balki tabiiy bo‘lgan; undan keyin esa ruhiy bo‘lgan. 1 Korinfliklarga 15:46.

O‘sha yakshanba qonuni o‘n oltinchi oyat bilan timsollangan, chunki Doniyor o‘n birning amalga oshishida “sodir bo‘lgan tarixning ko‘p qismi” takrorlanishi kerak. So‘nggi kunlarda o‘ninchi oyatdan o‘n beshinchi oyatgacha bo‘lgan oyatlar yakshanba qonunidan oldingi va unga olib boruvchi tarixni ifodalaydi.

O‘sha besh oyatdagi shimol podshohi, shuningdek Salavkiylar podshohi Buyuk Antiox va Ptolemeylar podshohligining Misr podshohlari orqali bajo keltirilgan janub podshohi, tez orada keladigan yakshanba qonuniga olib boruvchi tarixning markazida turgan kuchlarning timsolidir. Bu oyatlar bir yuz qirq to‘rt minglik harakatining tarixini ko‘rsatadi, chunki o‘ninchi oyat 1989-yilda Sovet Ittifoqining qulashini, o‘n oltinchi oyat esa tez orada keladigan yakshanba qonunini ko‘rsatadi.

Masih ushbu oyatlarni o‘ninchi oyatni qirqinchi oyat bilan va o‘n oltinchi oyatni qirq birinchi oyat bilan muvofiqlashtirish orqali ta’kidlaydi. Qirq birinchi oyatdagi ruhiy ulug‘vor yerni timsollovchi so‘zma-so‘z ulug‘vor yerga to‘g‘ridan-to‘g‘ri ishora ushbu olti oyatning oxiridir, o‘ninchi oyat esa uning boshidir.

Masih o‘n oltinchi oyat qirq birinchi oyat bilan bevosita bog‘liqlikka ega bo‘lishini qanday ta’minlagan bo‘lsa, xuddi shunday, o‘ninchi oyat ham qirqinchi oyat bilan bevosita bog‘liqlikka egadir. O‘ninchi oyatdagi “toshib o‘tmoq va o‘tib ketmoq” ifodasi qirqinchi oyatda “toshib o‘tmoq va oshib o‘tmoq” deb tarjima qilingan ayni o‘sha ibroniycha iboradir. Bu ibora Muqaddas Bitiklarda yana faqat bir joyda uchraydi, biroq u o‘ninchi va qirqinchi oyatlardagidan biroz boshqacharoq tarzda tarjima qilingan. Shunga qaramay, bu aynan o‘sha ibroniycha iboradir.

U Yahudo orqali o‘tadi; toshib ketib, oshib o‘tadi, hatto bo‘yingacha yetib keladi; uning qanotlarining yoyilishi esa, ey Immanuil, yurtning butun kengligini to‘ldiradi. Ishayo 8:8.

Ishayoning “toshib o‘tadi va oshib ketadi” degan ifodasi o‘ninchi oyatdagi “toshqin kabi bostirib kiradi va o‘tib ketadi” hamda qirqinchi oyatdagi “toshib o‘tadi va oshib ketadi” degan ifoda bilan aynandir. Bundan ham ortig‘i shuki, ushbu uch oyatning har biri shimol shohining janub shohiga qarshi hujumini tasvirlaydi. Ishayoda shimoliy Ossuriya shohi Sanxarib Isroilning janubiy shohligi bo‘lgan Yahudoga hujum qilayotgan edi. O‘ninchi oyatda Salavkiylar imperiyasining shimoliy shohi Antioxus Magnus Misrning janubiy shohligiga hujum qilayotgan edi. Qirqinchi oyatda esa qirqinchi oyatning boshida halokatli yara olgan shimol shohi — papalik hokimiyati — janubdagi ateistik hokimiyat bo‘lgan Sovet Ittifoqiga hujum qilayotgan edi. Har bir oyat shimol va janub shohlari o‘rtasidagi to‘qnashuvning ayni bir bashoratli tuzilmasini ifodalaydi va har bir oyatda

shimoliy shoh “toshib o‘tadi va oshib ketadi.”

Ishayoning guvohligi hamda o‘ninchi oyatning o‘zi shimoliy podshoh hujum qilganida, u janubiy shohlik poytaxtiga kirishdan oldin to‘xtashini ko‘rsatadi. Sanxariv urushini Quddus devorlarigacha olib keldi, va bundan nariga o‘tmadi. Miloddan avvalgi 219-yilda Buyuk Antiox Misr chegarasigacha keldi va to‘xtadi. So‘ng miloddan avvalgi 217-yilda, ikki yil o‘tib sodir bo‘lgan Rofiya jangida u mag‘lub bo‘ldi. Sanxariv Quddus devorlarigacha keldi va Xudo aralashganida o‘sha jangda mag‘lub bo‘ldi.

Shuning uchun Egamiz Ossuriya shohi haqida shunday deydi: U bu shaharga kirmaydi, u yerga bir o‘q ham otmaydi, qalqon bilan uning oldiga kelmaydi va unga qarshi qamal tuprog‘ini ham uyib tashlamaydi. Qaysi yo‘ldan kelgan bo‘lsa, o‘sha yo‘ldan qaytadi va bu shaharga kirmaydi, — deydi Egamiz. Zero Men bu shaharni O‘zimning haqqim uchun va qulim Dovudning haqqi uchun himoya qilib, uni qutqaraman. O‘sha kechasi shunday bo‘ldiki, Egamizning farishtasi chiqib, ossuriylar qarorgohida bir yuz sakson besh ming kishini qirib tashladi; ertalab erta turishganda esa, mana, ularning hammasi o‘lik jasadlar edi. Shunda Ossuriya shohi Sanxariv jo‘nab ketdi; qaytib, Naynavoda yashadi. Va shunday bo‘ldiki, u o‘z xudosi Nisroxning ma‘badida sajda qilib turganida, o‘g‘illari Adrammelex va Sharezer uni qilich bilan urib o‘ldirdilar; o‘zlari esa Armaniston yurtiga qochib ketdilar. Uning o‘rniga o‘g‘li Esarxaddon shoh bo‘ldi. 2 Shohlar 19:32–37.

1989-yilda shimol shohi Sovet Ittifoqini supurib tashladi, ammo u Sovet Ittifoqining poytaxtini yenga olmadi. Rossiya tik holda qoldi. O‘n birinchi va o‘n ikkinchi oyatlarda timsollangan navbatdagi jang Rafiya jangi edi; bu jang Sanxarib lashkarining tor-mor etilishi va undan keyingi o‘limi orqali ham timsollangan bo‘lib, bu janub shohi uchun qozonilgan g‘alabani ko‘rsatadi; Sanxarib haqidagi guvohlikda bu Yahudo, Antiox Magnus haqidagi guvohlikda esa Rafiyadir.

O‘ninchi oyat qirqinchi oyat bilan bevosita bog‘liqlikni ta‘minlaydi va o‘n oltinchi oyat qirq birinchi oyat bilan bevosita bog‘liqlikni ta‘minlaydi. O‘ninchi oyatdan o‘n oltinchi oyatgacha bo‘lgan oyatlar 1989-yildan Yakshanba qonunigacha bo‘lgan tarixni ifodalaydi. Bu oyat qirqinchi oyatda yashirin tarixni ifodalaydi; u 1989-yilda Sovet Ittifoqining qulashi bilan boshlanib, Yakshanba qonunigacha davom etadi. O‘ninchi oyat, shuningdek, Leviticus yigirma oltidagi “yetti marta”ni ushbu yashirin tarix bilan bevosita bog‘laydi, biroq bu haqiqat yo‘nalishi biz bu yerda bayon qilayotgan narsadan tashqaridadir.

Milleriylar tarixida Adventizm ichidagi Rimni to‘g‘ri aniqlashga doir oltita asosiy bahsning birinchisi yuz berdi va u o‘n to‘rtinchi oyatdagi qaroqchilar kimni ifodalashi masalasi ustida edi. Protestantlar ular Antiox Epifanni ifodalaydi, deb hisoblaganlar, Milleriylar esa ularni Rim deb aniqlaganlar. Adventizmning Rimni to‘g‘ri aniqlashga doir oxirgi bahsida ham masala yana o‘n to‘rtinchi oyatdagi qaroqchilar ustidadir. Milleriylar bilan ifodalangan bir toifa Milleriylarning asosiy tushunchasini himoya qilmoqda; bu tushuncha Bashorat Ruhi tomonidan tasdiqlangan edi.

“Men 1843-yildagi jadval Rabbiyning qo‘li bilan yo‘naltirilganini va u o‘zgartirilmazligi kerakligini ko‘rdim; raqamlar U xohlaganidek edi; Uning qo‘li ayrim raqamlardagi bir xatoni berkitib, uning ustida turar edi, shundayki, Uning qo‘li olib tashlanmaguncha, hech kim uni

ko‘ra olmas edi.” Early Writings, 74.

O‘sha muqaddas jadval mazkur qarama-qarshilikni miloddan avvalgi 164-yil degan qayd bilan belgilaydi.

“164 — Albatta, Shahzodalar Shahzodasi qarshi turmagan Antiox Epifanesning o‘limi, chunki u Shahzodalar Shahzodasi tug‘ilishidan 164 yil oldin allaqachon vafot etgan edi.”

Muqaddas jadvaldagi o‘sha bahsga oid ishora, muqaddas jadvalda aks ettirilgan va Xudoning Kalomidagi bashoratli parchaga asoslanmagan yagona haqiqatni ifodalaydi. Shu tariqa u Muqaddas Kitob tarixiga emas, balki Advent tarixiga oid bir yo‘lbelgisini ko‘rsatadi va “u o‘zgartirilmasligi kerak”, chunki o‘sha bahs bashoratli vahiy qanday qilib mustahkamlanganini ko‘rsatadi. O‘sha poydevor haqiqatini rad etish, ayni paytda Bashorat Ruhi tomonidan muqaddas jadvalning ma‘qullangan vakolatini ham rad etish demakdir.

“Shaytonning eng so‘nggi aldovi Xudo Ruhining guvohligini samarasiz qilib qo‘yish bo‘ladi. ‘Vahiy bo‘lmasa, xalq halok bo‘lur’ (Hikmatlar 29:18). Shayton turli yo‘llar bilan va turli vositalar orqali mohirona ish olib borib, Xudoning qolgan xalqining haqiqiy guvohlikka bo‘lgan ishonchini izdan chiqarishga urinadi. U adashtirish uchun soxta vahiy larni kiritadi hamda soxtani haqiqat bilan aralashtirib yuboradi, shunday qilib odamlarning jirkanchini keltirib chiqaradiki, ular vahiy nomi bilan ataladigan hamma narsani mutaassiblikning bir ko‘rinishi deb biladilar; ammo halol qalbli jonlar, soxta bilan haqiqatni qiyoslab, ularni bir-biridan ajrata olishga qodir bo‘ladilar.” Tanlangan xabarlar, 2-kitob, 78.

“Sening xalqingning talonchilari”ning so‘nggi bahsi birinchisi bilan aynandir va vahiyga asos bo‘ladigan timsolni anglamasdan turib, “xalq halok bo‘ladi.” Ular “halok bo‘ladilar”, chunki ular “Xudoning Ruhining guvohligini bekor qiladilar.”

Boshqa bir toifa Qo‘shma Shtatlar o‘n to‘rtinchi oyatdagi qaroqchilar sifatida tasvirlanganini da‘vo qiladi. O‘sha toifa o‘ndan o‘n beshinchi oyatlargacha Antiox Magnus Qo‘shma Shtatlarni ifodalashini ko‘ra olmaydi yoki ko‘rishni istamaydi. Milleriyalar tarixidagi protestantlar qaroqchilarni Antiox deb da‘vo qilganlari kabi, ko‘rishni istamaydigan toifa ham qaroqchilarni Antiox timsolida ko‘rsatilgan qudrat—Qo‘shma Shtatlar—deb belgilaydi.

Yahudoga qarshi bo‘lgan, poytaxt Quddusgacha yetib borgan va muvaffaqiyatsizlikka uchragan Sennaxeribning hujumiga uning sarkardasi Rabshoqe boshchilik qilgan edi.

Endi esa, iltimos qilamanki, xo‘jayinim Ossuriya shohiga garov bergin, shunda sen o‘z tomoningdan ularga minuvchilar qo‘ya olsang, men senga ikki ming ot beraman. Shunday ekan, xo‘jayinimning xizmatkorlari ichidagi eng kichik lashkarboshilardan birining ham yuzini qanday qaytara olasan, holbuki aravalar va otliqlar uchun Misrga ishonch bog‘laysan? Endi men bu joyni vayron qilish uchun Egamizsiz qarshi chiqdimmi? Egam menga: “Bu yurtga qarshi chiqib, uni vayron qil”, dedi. Shunda Hilqiyo o‘g‘li Eliyaqim, Shebna va Yoah Rabshaqoga dedilar: “Iltimos, xizmatkorlaringga oromiy tilida gapirgin, chunki biz uni tushunamiz; devor ustidagi xalq qulog‘iga yahudiylar tilida biz bilan gaplashma.” Ammo Rabshaqo ularga dedi: “Xo‘jayinim meni bu so‘zlarni faqat xo‘jayiningga va senga aytish

uchun yuborganmi? Siz bilan birga o‘z tezaklarini yeb, o‘z siydiklarini ichishga majbur bo‘ladigan devor ustida o‘tirgan odamlarga emasmi?” So‘ng Rabshaqo turib, yahudiylar tilida baland ovoz bilan qichqirdi va shunday dedi: “Buyuk shohning, Ossuriya shohining so‘zini eshitinglar.” 2 Shohlar 18:23–28.

Rabshoqe Ossuriya shohi Sanxaribning o‘z so‘zlarini emas, balki uning so‘zlarini bayon qilayotgan edi. Doniyor kitobining o‘n birinchi bob qirqinchi oyatida shimol shohi — oxirzamon paytida, 1798-yilda, janub shohi bo‘lgan ateistik Fransiya qo‘lidan halokatli yara olgan papalik hokimiyatidir. Ushbu oyatda shimol shohi oxir-oqibat javob zarbasi berib, 1989-yilda janubiy saltanatni (SSSRni) toshib o‘tib bosib oladi. Shimol shohi ana shu ishni amalga oshirganida, u o‘zi bilan “aravalar, otliqlar va ko‘p kemalar”ni olib keladi. “Aravalar va otliqlar” harbiy qudratni, “kemalar” esa iqtisodiy qudratni ifodalaydi. Bu ramzlar 1989-yilgi g‘alabada Rabshoqe timsolida ko‘rsatilganidek, Qo‘shma Shtatlarni papalik Rimining vakil qo‘shini sifatida aniqlaydi. O‘ninchi oyatdan o‘n beshinchi oyatgacha bo‘lgan parchada Antioxus Magnus Qo‘shma Shtatlarni ifodalaydi va Uilyam Miller to‘g‘ri ravishda ta’kidlaganidek, o‘n to‘rtinchi oyatdagi “shuningdek” so‘zi bashorat rivoyatiga yangi bir hokimiyat kirib kelayotganini belgilaydi; shu bois “talonchilar” na janubning Ptolemey shohlarini, na shimol shohi Antioxusni, na Makedoniyalik Filippni emas, balki ulardan alohida bo‘lgan bir hokimiyatni ifodalashi kerak.

“Bu oyatda ‘janub podshohi’, hech qanday shubhasiz, Misr podshohini anglatadi; ammo ‘sening xalqingning talonchilari’ nimani anglatishi, ehtimol, ayrimlar uchun hanuz shubhali bo‘lib qolmoqda. Buning Antioxni yoki Suriyaning biron podshohini anglatishi mumkin emasligi ravshandir; chunki farishta bundan oldingi bir necha oyatlar davomida o‘sha xalq haqida gapirib kelgan va endi: ‘shuningdek, sening xalqingning talonchilari’, va hokazo, deb aytmoqda, bu esa, ayonki, boshqa bir xalqni nazarda tutadi. Men Antiox ehtimol yahudiylarni talaganini tan olaman; ammo Antiox bunday turdagi biror ishni amalga oshirgan shaxs sifatida vahiya hech qayerda tilga olinmagan ekan, bu qanday qilib ‘vahiyni tasdiqlash’ bo‘lishi mumkin? Zero, u vahiya Yunon podsholigi deb ataladigan narsaga mansub edi. Yana, ‘vahiyni tasdiqlash’ aynan o‘shaning ishonchli qilinishi, to‘ldirilishi yoki bajo keltirilishini anglatishi kerak.” William Miller, *Miller’s Works*, Lecture 6, 89.

“Antiox” Suriyadagi Salavkiylar imperiyasining ko‘plab shohlari tomonidan tanlangan ism edi. O‘sha imperiyaning asoschisi Salavkiy Nikator bo‘lgan, va Salavkiy shohlarining to‘liq ro‘yxati taxminan yigirma oltidan o‘ttiztagacha shohni o‘z ichiga oladi. O‘sha shohlarning ko‘pi “Antiox” ismini tanlaganlar, xuddi ko‘plab papalar papa etib saylanganlarida taxt nomlarini tanlaganlari kabi. Barcha papalar “anti-masih”dir, bu esa “Masihga qarshi” degan ma’noni anglatadi. “Anti” so‘zi “qarshi” degan ma’noni bildiradi. Ular anti-masihlar sifatida o‘zlarining ruhiy otobobolari bo‘lmish Shaytonning ismini olganlar. Ilhomda Shayton ham, papalar ham anti-masih sifatida aynan shunday ko‘rsatilgan.

“Masihga qarshining osmonda boshlagan isyonini amalga oshirishga bo‘lgan qat’iyati itoatsizlik farzandlarida hamon faoliyatini davom ettiradi.” *Testimonies*, 9-jild, 230.

Papa — Shaytonning vakili, va shunday ekan, ular ikkalasi ham Masihga qarshidirlar, va demak, “dajjol”dirlar. Ular papa lavozimini qabul qilganlarida o‘zlariga bir nom tanlaydilar va

Shaytonning yerdagi vakiliga aylanadilar.

“Dunyoviy foyda va sharaflarni qo‘lga kiritish uchun jamoat yer yuzining ulug‘ kishilarining iltifoti va madadiga intilishga yetaklandi; va shu tariqa Masihni rad etib, u Shaytonning vakili — Rim episkopiga bo‘ysunishga undaldi.” The Great Controversy, 50.

Ularni ularning ishlaridan bilib olasizlar, va papalar ham Shaytonning o‘sha ishini davom ettiradilar.

“Rim papasi orqali bu yer yuzida, zulmat shahzodasi quvib chiqarilishidan oldin osmon saroylarida olib borilgan ishning aynisi davom ettirildi. Shayton osmonda Xudoning qonunini tuzatishga va unga o‘zidan bir tuzatish kiritishga intildi. U o‘z hukmini Yaratguvchisining hukmidan yuqori ko‘tardi, o‘z irodasini Yahovaning irodasidan ustun qo‘ydi va shu yo‘l bilan amalda Xudoni xato qilishi mumkin, deb e‘lon qildi. Papa ham xuddi shu yo‘ldan boradi va o‘zi uchun xatosizlikni da‘vo qilib, Xudoning qonunini o‘z qarashlariga moslashtirishga urinadi, go‘yo osmonu yerning Rabbining nizomlari va amrlarida o‘zi ko‘rayotgan xatolarni tuzatishga qodirdek hisoblaydi. U amalda dunyoga shunday deydi: Men sizga Yahovanikidan ham yaxshiroq qonunlar beraman. Bu osmon Xudosiqa naqadar haqoratdir!” Signs of the Times, 1894-yil 19-noyabr.

Garchi Selevk Nikator Salavkiylar imperiyasiga asos solgan bo‘lsa-da, keyingi podshohlarning ko‘plari “Antiox” ismini Selevkning sharafiga emas, balki uning otasi sharafiga tanladilar. Selevkning otasi Antiox zodagon va Buyuk Iskandarning otasi bo‘lgan Makedoniyalik podshoh Filipp II xizmatidagi lashkarboshi edi. Ana shu zodagonlik maqomi va harbiy kelib chiqish Selevkning o‘zining ham nufuzli mavqeini shakllantirishga hamda Buyuk Iskandar vafotidan keyin hokimiyat sari keyingi yuksalishiga zamin yaratdi.

Salavkiyning shohligi Iskandar shohligining to‘rtta hududidan uchta ustidan nazoratni qo‘lga olganida barpo etildi. Rim ham nazoratni qo‘lga olib, shimol shohi bo‘lish uchun uchta jug‘rofiy qudratni zabt etadi. Salavkiy sharqni, g‘arbni va shimolni mustahkam egallaganida, tarixiy bayonda u shimol shohiga aylandi, va uning poytaxti Bobil shahri edi. Keyingi shohlardan ko‘plari shimol taxtiga chiqqanlarida siyosiy ajdodlarini sharaflash maqsadida “Antiox” nomini tanladilar. Agar ko‘rishni istasangiz, bu o‘xshashlikni ko‘rish oson. Agar istamasangiz, ko‘rmaysiz.

“Antiox” nomi (yunonchada Ἀντίοχος) yunoncha “anti” (“qarshi” yoki “teskari” ma’nosini bildiradi) va “ocheo” (“mahkam ushlamoq” yoki “saqlab turmoq” ma’nosini bildiradi) unsurlaridan kelib chiqqan. Shimol podshohlari otalari bilan bo‘lgan siyosiy merosni saqlab qolish uchun bu nomni tanladilar; xuddi shuningdek, dajjol (papalar) ham hukmronlik qila boshlaganlarida ism tanlaydilar. Papalar o‘z otalari — iblisning vakillari bo‘lganlari kabi, Suriya imperiyasining Antioxlari ham o‘z otalarining vakillarini timsollaydi. Ushbu tatbiqda Antiox o‘z otasining vakilini ifodalaydi. 1989 yilda papalik hokimiyatining vakili Amerika Qo‘shma Shtatlari edi va dunyoviy guvohlik sobiq Sovet Ittifoqini qulatish yo‘lidagi faoliyatlarida dajjol, Papa Ioann Pavel II va Ronald Reygan o‘rtasidagi munosabatni tasdiqlaydi.

O‘ninchi oyatdan o‘n oltinchi oyatgacha bo‘lgan oyatlarda birinchi va oxirgi oyat qirqinchi va qirq birinchi oyatlarga bevosita ishoralarni o‘zida mujassam etadi. O‘ninchi oyat qirqinchi oyatni

to‘g‘ridan-to‘g‘ri ifodalaydi. O‘n oltinchi oyat qirq birinchi oyatni to‘g‘ridan-to‘g‘ri ifodalaydi. Bu oyatlar Doniyor kitobidagi bashoratning oxirgi kunlarga taalluqli qismini ifodalaydi.

“Muhrlangan kitob Vahiy kitobi emas, balki Doniyorning bashoratining oxirgi kunlarga taalluqli bo‘lgan o‘sha qismi edi. Muqaddas Yozuv shunday deydi: «Ammo sen, ey Doniyor, bu so‘zlarni yashir va kitobni oxirzamon vaqtigacha muhrlab qo‘y; ko‘plar u yoqdan bu yoqqa yugurib yuradilar, va bilim ko‘payadi» (Doniyor 12:4). Kitob ochilganda, shunday e‘lon qilindi: «Vaqt endi bo‘lmaydi». (Qarang: Vahiy 10:6.) Doniyor kitobi endi muhrdan yechilgan, va Masih tomonidan Yuhannoga berilgan vahiy yer yuzining barcha aholisi oldiga yetib borishi kerak. Bilimning ortishi orqali keyingi kunlarda sobit turish uchun bir xalq tayyorlanishi lozim....”

“Birinchi farishtaning xabarida insonlar dunyoni va undagi barcha narsalarni yaratgan Yaratguvchimiz Xudoga sajda qilishga da‘vat etiladilar. Ular Papalikning bir muassasasiga ehtirom ko‘rsatib, Yahovaning qonunini kuchsiz qildilar, ammo bu mavzu borasidagi bilim ortib boradi.” Selected Messages, book 2, 105, 106.

1989-yilda oxirzamon davrida Doniyor kitobining o‘n birinchi bobidagi oxirgi olti oyat “Doniyor bashoratining oxirgi kunlarga taalluqli qismi”ni ifodalaydi. Bu qism o‘sha paytda muhrdan ochilganda tan olindi va o‘sha muhrdan ochilish “Papalik institutiga, Yahovaning qonunini kuchsiz qilish” to‘g‘risidagi bilimning ortishiga sabab bo‘ldi. Alfa va Omega har doim oxirni boshlanish orqali tasvirlaydi, va 1989-yilda boshlangan sinov jarayoni ikki toifa sajda qiluvchilarni yuzaga keltirish uchun mo‘ljallangan edi.

Va u dedi: Bor o‘z yo‘ling bilan, Doniyor; chunki bu so‘zlar oxirzamon vaqtigacha yopiq va muhrlangan turur. Ko‘plar poklanadi, oppoq qilinadi va sinaladi; ammo fosiqlar fosiqlik qilaveradi: va fosiqlardan hech biri tushunmaydi; lekin donolar tushunadilar. Doniyor 12:9, 10.

Biz hozir o‘sha sinov jarayonining yakuniy davridamiz, chunki adventizmning boshida bo‘lgan qaroqchilar haqidagi bahs endi yana takrorlanmoqda. Qaroqchilarni Amerika Qo‘shma Shtatlari deb aniqlash — Antioxni qaroqchilar deb aniqlash demakdir. Bu Millerchilar va protestantlarning aynan o‘sha bir xil bahsidir.

Sinov jarayonining oxirida ham, 1989-yilda boshlangan sinov jarayonining boshida bo‘lgani kabi, Yahudo qabilasining Arsloni “Doniyorning bashoratining oxirgi kunlarga taalluqli bo‘lgan o‘sha qismini” muhrdan yechadi. 1989-yilda bu Doniyor o‘n birinchi bobining so‘nggi olti oyati edi, yakunida esa bu qirqinchi oyatning yashirin tarixidir; u o‘ninchi oyatdan o‘n oltinchi oyatgacha bo‘lgan oyatlar bilan timsollangan.

Keyingi maqolalarda Adventizm tarixidagi tortishuvlarning olti yo‘nalishini ko‘rib chiqishni davom ettiramiz. O‘sha olti tortishuvning birinchisi o‘sha olti tortishuvning oxirgisini tasvirlaydi. Solihlik dushmanining Xudoning xalqini Rim timsoli bilan mustahkamlangan “vahiy”ni to‘g‘ri taqsim etishdan to‘lishga qaratilgan urinishlari bilan bog‘liq unsurlarni ochib borar ekanmiz, qolgan to‘rt tortishuvni yoritib ko‘rsatish uchun birinchi va oxirgi tortishuvlardan foydalanamiz.

“Agar biz abadiyatga shiddat bilan o‘tib borayotgan lahzalarning ahamiyatini anglamasak va Xudoning ulug‘ kunida turishga tayyor bo‘lmasak, biz sadoqatsiz boshqaruvchilar bo‘lib qolamiz. Qo‘riqchi tunning qaysi vaqti ekanini bilishi kerak. Hozir hamma narsa shunday bir tantanavorlik bilan qoplanganki, bu zamon haqiqatira ishonadiganlarning barchasi buni anglashi lozim. Ular Xudoning kuniga nisbatan amal qilishlari kerak. Xudoning hukmlari dunyo ustiga tushish arafasida turibdi, va biz o‘sha buyuk kunga tayyorlanayotgan bo‘lishimiz kerak.”

“Bizning vaqtimiz qimmatlidir. Kelajakdagi, boqiy hayotga tayyorlanishimiz uchun bizga faqat ozgina, juda ozgina sinov kunlari berilgan. Tasodifiy harakatlarga sarflaydigan vaqtimiz yo‘q. Xudoning Kalomini yuzaki o‘rganib o‘tishdan qo‘rqmog‘imiz kerak.” Testimonies, 6-jild, 407.